

LISTNICA UREDNIŠTVA

ODGOVOR. Spoštovani tovariši, zahvaljujem se vam za odgovor, še posebej pa me kljub ironiji veseli spoznanje, da izjava in njena objava le nista bili tako *nenaini* in *koristni*, kot se je zdelo. Sicer pa nikomur nisem jemal pravice do lastnega mnenja, najmanj pa sodelavcem revij, da razmišljajo o revialnem življenju, spotaknil sem se samo ob *način*, kako se je tako mnenje uveljavilo, in ob *vsebinsko* nekaterih *stališč*.

Ob tem vam tudi vračam ljubeznivi poduk iz dialektike, zakaj res je, da so posledice tudi vzroki ali narobe. Potemtakem utegne tudi držati, da je bila odprava *Perspektiv* posledica nekaterih *poprejšnjih vzrokov* — dogodkov ali dejanj, ki javnosti niso povsem neznani in katerih povzročitelji so bili nekateri vodilni sodelavci bivše revije. Ali so bile diskusije o vsem tem že od vsega početka potisnjene v »mrtvi kot«? Seveda bi bile, ko bi ne šteli mednje nobene od poprejšnjih diskusij, tudi tistih v *Sodobnosti* in tudi tistih v političnih organizacijah, od katerih je bila ena v celoti objavljena.

»Nemi sobesednik«, kot ga imenujete, je kljub vašim zatrdilom, da je drugače, *onemel predosem sam*. V ultimativni izjavi desetorice, namenjeni družbi (*Tribuna*, 4. junija 1964), beremo dobesedno: »... *smatramo našo udeležbo v javnem delu in publiciranju za nemožno. Odpovedujemo se mu dotlej, dokler ne bomo spoznali, da so se opisane razmere spremenile* ...« Zdaj lahko vsi skupaj potrpežljivo čakamo, kdaj se bo družba poboljšala oziroma spremenila po njihovih željah, ali kdaj jim bo dovolj »mučeniške« gloriole, kakršno so si — sodeč po nekaterih znamenjih — morebiti celo želeli.

Z ukinitvijo revije *niso bili ukinjeni*, kot sem zadnjič zapisal, pisci in njihove pravice, sodelovati v javnem življenju, založba jim je vzela samo *prednost*, ki so jo imeli in ki so jo v marsikakšnem primeru uporabili neodgovorno (do sebe, do drugih in do družbe kot celote) — ne samo v nekaterih tekstih, ampak tudi drugače, v predlogih za novi uredniški odbor, v javnih nastopih ipd. Potemtakem je ta »nemi sobesednik«, ki ga je bilo sicer kar precej slišati, utihnil samo kot *revija*, ne pa kot posamezni pisci ali publicisti ali pisatelji.

Kar se tiče *postopka* vašega uredništva, naj povem tole: res je zbor sodelavcev po vpeljani navadi to, kar mi v odgovoru zatrjujete, zato pa so moji pomisleki ali ugovori še toliko bolj upravičeni. Izhajali so iz nekaterih znamenj ali dejstev, ki kažejo na to, da postopek le ni bil tako brezhiben, kot se zdi na prvi pogled. Zbor je bil sklican za 4. junij z vabilom, ki nosi datum 30. maja 1965. V njem smo lahko prebrali naslednje besedilo: »*Zbor sklicujemo zaradi novo nastale situacije v našem revialnem življenju in zaradi navodil TNZ uredništvu »Sodobnosti« o urejanju revije.*« Tak je bil dnevni red. Na zboru se je izkazalo, da TNZ urednikoma ni dajalo »navodil za urejanje revije«, pač pa je šlo za opozorilo, ki je bilo posledica takratne situacije, vendar pa dvomljive narave glede pravne utemeljenosti. Za isti dan je bil že poprej sklican sestanek oziroma organiziran izlet Penkluba. Na zboru samem sem kot že rečeno opazil sodelavca, ki *dotlej* še nikoli ni bil sodelavec *Sodobnosti*. Zbor tudi ni npr. *zadolžil* urednikov, naj pripravijo kakšno izjavo. Osutek sta urednika na zboru prebrala — to pomeni, da tudi ni bil poprej razposlan, da bi se z njim

vsi sodelavci spoznali. Nekateri so lahko prebrali izjavo šele po objavi, kolikor jih niso uredniki še po zboru vabili, naj jo podpišejo.

Demokratizem individualnega podpisovanja je bil po mojem precej navidezne narave. Velikodušnost podpisnikov glede na tiste, ki niso bili pripravljene podpisati ali sploh niso bili navzoči, je naravnost izvrsten dokaz za to, da njihova drža *ne obvezuje revije kot celote, še celo pa ne drugih sodelavcev.*

Iz teh znamenj in dejstev je mogoče narediti splošne zaključke, kot sem jih že zadnjič:

— postopek je bil v posameznih elementih dvomljive narave, tako da je moral vzbuditi razmišljanja in pomisleke;

— revija nima urejenega postopka za takšne ali podobne primere, kljub temu da je bilo na sestankih že nekajkrat sklenjeno, da se izdelata statut revije in pogodba z založnico;

— odprta so nekatera načelna vprašanja glede družbenega statusa revij in podobnih organizmov v naši samoupravni družbi, zaradi česar imamo težave formalne in vsebinske narave; res nisem niti za lahkomišlno ustanavljanje, niti za lahkomišlno ukinjanje revij, zato se v svojem zapisu vprašujem: Kako upravljati revijo? Kako jo postaviti v družbo, ki ne »prenese« izločevanja? Ali popolna avtonomnost (kolikor je sploh možna) kakršne koli kulturne ali drugačne institucije res zagotavlja popolno svobodo oziroma najvišjo mero avtentičnosti? Kako izoblikovati družbene pravice in odgovornosti kroga sodelavcev? Kako financirati dejavnost revije, kako ji odmerjati družbena sredstva, ne da bi bilo to »miloščinarstvo«, še manj pa, da bi imelo značaj administrativnega ali etatističnega določanja njene usode? Kako odmerjati družbena sredstva v skladu z deležem, ki ga s svojim dejanskim delom prispeva družbenemu življenju in napredovanju, ne pa a priori kot kulturni instituciji, ki si lahko dovoli tudi vsakršno družbeno neodgovornost? (Vse to je seveda tako vaša kot moja in naša skupna družbena stvar ali celo krivda, ker bi bili mnoga taka in podobna vprašanja vsaj dosti bolje, kot smo jih doslej, razrešili že zdavnaj.)

Sicer pa moram poudariti, da se mi je izjava zdela in se mi zdi še danes kaj malo pomembna, saj priča o kaj skromnem kulturnem dejanju ali družbenem naporu. Nekateri nedobronamerni ljudje v tujini jo seveda lahko poljubno razlagajo ali tudi zlorablajo, ker jim pač pride prav v njihovih računih, ki so sicer znani. To omenjam zaradi tega, da bi se kaj takega ne pripetilo pri nas — da bi je namreč kdo ne uporabljal tako ali drugače mimo tistega, kar je, da bi je potemtakem ne uporabljal v kakršne koli namene. Mislim torej, da jo je treba s podpisniki vred obvarovati vsakršnih kulturnih ali političnih zlorab.

Tisto, zaradi česar sem se zadnjič oglasil, je pa predvsem miselnost, ki jo je v takšni obliki s postopkom vred povzročila, psihoza, v kakršni je lahko nastala, in končno vaša posredna razlaga samoupravnosti. Bržkone bo to samoupravnost treba še temeljito pretresti v širši javni razpravi, zato sem tudi sprožil nekatera vprašanja načelne narave. Samo v okvirih samoupravljanja, družbenih pravic, ki jih imajo ljudje, pa tudi odgovornosti, kakršne si z njim nalagajo, bomo morali iskati rešitev iz »sedanjega položaja« — ne samo jaz, ne samo vi, ampak vsi skupaj z vsemi, ki jim je kaj za »čisto situacijo« in za učinkovito družbeno kritiko v samoupravljalški družbi. Bojim se, da se ne ujemamo ravno v tem. Vaš »edini merodajni kriterij« (ukrepi oblasti) mi po-

sredno očita obrambo oblasti, ki jo jaz pojmem po novem, vsaj prepričan sem o tem, vi pa očitno vidite v njej pretežno staro. Seveda se strinjam glede potrebe po trezni, stvarni diskusiji o tem. Škoda je samo, da ste našli ta dva pridevnika šele post festum (najbrž sta kakor »anatema« in »angel z ognjenim mečem« vzeta iz kakšnega nekoliko zastarelega slovarja).

Večstranskih stališč kajpada ni, takih tudi nisem imel v mislih, zato pa ostanejo enostranska še kar v veljavi kot stališča, ki ne vidijo ali nočejo videti obeh strani sporne »medalje«.

Kot vidite — me zastarele besede naravnost preganjajo.

S tovariškim pozdravom

Beno Zupančič

Ljubljana,
28. 9. 1964

DOBILI SMO V OCENO

- Srečko Kosovel, Moja pesem.** Uredil in spremno besedo napisal Lino Legiša. Ilustriral Jože Ciuha. Opremil Janez Vidic. Založba Obzorja, Maribor 1964.
- Ivan Pregelj, Izbrana dela IV.** Uredil in opombe napisal dr. France Koblar. Opremil ing. arch. Tone Bitenc. Mohorjeva družba, Celje 1964.
- Miško Kranjec, Rdeči gardist I.** Roman v dveh knjigah. Opremil ing. arch. Jože Brumen. Pomurska založba, Murska Sobota 1964.
- Drago Grah, Konec pravljice.** Opremil akad. slikar Jože Ciuha. Pomurska založba, Murska Sobota 1964.
- Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Zločin in kazen.** Prevedel Vladimir Levstik. Opremil ing. arch. Uroš Vagaja. Državna založba Slovenije.
- Irving Stone, V zanosu in obupu.** Prvi in drugi del. Prevedel Bogo Pregelj. Opremila Jakica Accetto. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1964.
- Willi Breidel, Sorodniki in znanci.** Roman v treh knjigah. Prevedla Mimi Malenšek. Opremil Dušan Osredkar. Mladinska knjiga, Ljubljana 1964.
- Edgar Wallace, Ponarejevavec.** Prevedel Mirko Napast. Opremil Janez Bernik. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1964.
- Karel Krejčí, Heroikomika v básnictví Slovanů.** Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1964.

IZ VSEBINE PRIHODNJIH ŠTEVILK

„Sodobnosti“:

Franček Rudolf, Pesmi

*

Edvard Kocbek, Potniški zapiski 1965

(odlomki iz potopisa)

*

Kajetan Kovič, Milenino poglavje

(odlomek iz romana)

*

Pavle Zidar, Žetev

(odlomek iz daljšega teksta)

*

Dušan Pirjevec, O vprašanju literarne kritike

(esej)

*

Janez Jerovšek, Neformalni elementi v strukturi odločanja

(razprava)